

„Ördög a tömjénfüsttől...”

„Fél, mint ördög a tömjénfüsttől” – így szól a magyar szólás-mondás. De úgy tűnik, ilyen szempontból sokan az Egyházon belül is az ördög pártjára állnak: mellőzik, vagy éppen gyűlölik a tömjénfüstöt. A legősintébb az, aki bevallja, hogy nincs kedve bajlódni vele. De van, aki ideológiákat gyárt hozzá.

„A modern ember idegenkedik a tömjéntől.” Nem tudom, ki meri határozottan állítani, hogy ő aztán ismeri (vagy: csak ő ismeri) a „modern embert”. Én például azt hiszem, hogy a modern ember kiábrándult a rideg, szenttelen templomépítészeti stílusból, ismét melegebb, emberibb vallási életre vágyik. Nyugaton fiatalok tömegei áramlanak át az ortodox templomokba, hogy megkapjanak valamit, amit megkaphatnának „idehaza” is. (Arról nem is beszélve, hogy az ifjúságban nagy divat otthoni összejöveteleken is keleti illatszereket égetni, nem kábítószerként, hanem a hangulat kedvéért.)

A legmulatságosabb megjegyzést nemrég tette egy plébános úr: „nem kell tömjén, nehogy a nép azt higgye, gyászmise van”. Eddig süllýedtünk? Az a liturgikus jel, mely valaha a mise természetes velejárója volt, amelyet minden közösségi misében és vesperásban természetesnek tartottak, mellyel a kitett Oltáriszentséget megtiszteljük, ma már csak a holttestnek szóló „beszentelés” eszköze (mert fizet érte a hozzátartozó)?

Ismét mások szerint a tömjénezés „barokk cifrázkodás”. Nos, a tömjén egyáltalán nem barokk és nem cifrázkodás, hanem az Ó- és Újszövetség, sőt, voltaképpen az egész emberiség ősi istentiszteleti eszköze. A 2-3. század ókeresztény tárgyi emlékei között megtaláljuk a tömjénezőt. Az egyházatyák kezdettől fogva úgy magyarázták a napkeleti bölcsek evangéliumát, hogy a tömjén adományával a született Gyermeke isteni voltát ismerték el, hogy így teljesedjék be a zsoltárok jövendölése: *Mind eljönek Sábából, aranyat és tömjént hozván, s az Úrnak dicsőségét zengve. – A tömjén az Istennek kijáró tiszteletadás jele volt, melyet másodlagosan átvittek mindarra, ami Istenhez tartozik, tehát „szent”*: elsősorban az Oltáriszentség, azután az átváltoztatásra kiválasztott kenyér és bor, az áldozati oltár, az evangéliumos könyv, a templom, a szent dolgok szolgálatára fölszentelt pap, s maga a szent nép méltó a megtömjénezésre.

A tömjén illatához vallásos képzeink kapcsolódnak. Illatáldozatot mutattak be már a jeruzsálemi templomban, s az illatáldozat közben történt az újszövetség első eseménye: Keresztelő János születésének híradása. Az édes illat áldozatát oly magától értetődőnek tekintti Pál apostol, hogy már allegóriának is használja: ti magatok legyetek édes illatú áldozat. A tömjénillat az imádságos lélek jele: *Szálljon fel az én imádságom, miként a tömjénfüst a te színed elé*, énekeljük az első keresztény századok óta a vesperásban. (A legrégebbi keresztény századokban minden este ez volt a plébániai esti zsoltó zsoltára!) Ha belépünk egy templomba, a falakba ivódott tömjénillat a tanúja, hogy ebben a templomban sokat imádkoznak. És ez a belépőt is imádságra hívja, inti, hangolja. Aki a tömjénfüstöt utálja, annak lehet a vallás „világnézet”, értelmi meggyőződés, vagy hogy rosszabbat mondjak, politikai program; de akinek elsősorban az Isten és ember közti élő, imádságos kapcsolat, az szereti a tömjénillatot is, a vallási élet egyik legősibb jelét.

Az ördögnek igaza van, amikor fél a tömjénfüsttől, mert a tömjénfüst az igazi istenszeretet jele és gerjesztője. De mi éppen ezért használjuk, s ne féljünk tőle.

Dobszay László
(Tengernek Csillaga, XVIII/4.)